

Geachte lezers,

10 mei 1940 zal in de geschiedenis van Nederland een dag blijven, waarop één van de meest ingrijpende gebeurtenissen plaats vond; Nederland betrokken in een oorlog, welke ons 5 jaar in de ban gehouden heeft.

Voor de bevolking van Rhenen was deze eerste dag al direct levensbedreigend. Vluchten moest men naar veiliger oorden, huis en haard achterlatend, waar later bij terugkomst velen moesten ervaren dat hun huizen en bezittingen verwoest waren door oorlogsgeweld.

Dit boekje beschrijft de gang van zaken rond de voor Krimpen a/d Lek ook zo onverwachte opvang van de evacués uit Rhenen, de terugkeer, en het aanbieden van gedenktekens wederzijds.

H. C. A. Klip, november 2003

Copyright 2003- H.C.A. Klip, Krimpen aan de Lek
Zonder uitdrukkelijke toestemming van de schrijver mag niets uit deze uitgave
overgenomen worden.

Uitgave: "CREMPENE", historische vereniging van Krimpen aan de Lek.

Vorbereiding: H.C.A. Klip
Layout Leonie van der Velde

Redactie: C. Groeneveld-van Staveren
A.J. Knuisting Neven

ISBN 90-806857-3-9
Dit is een digitale versie.

Gang van zaken rond de evacuatie	3
Huisvesting evacués	10
Herinneringen	14
Evacuatiekosten.....	18
Omstandigheden in de vluchtgemeentes	20
Terugkeer naar Rhenen	21
Contacten na de evacuatie.....	22
Bedankbrief uit Rhenen	24
Geschenk van de bevolking van Rhenen aan Krimpen a/d Lek	25
Monument voor de bevolking van Rhenen.....	26
Schetsplan voor het gedenkteken.....	30
Correspondentie	31
Bedankbrief van de burgemeester van Krimpen a/d Lek.....	34
Eindafrekening.....	35
Slotwoord.....	36

GANG VAN ZAKEN ROND DE EVACUATIE VAN DE BEVOLKING VAN
RHENEN EN DE TIJDELIJKE OPVANG IN KRIMPEN A/D LEK IN DE EER-
STE DAGEN NA DE INVAL VAN DE DUITSERS OP 10 MEI 1940 IN
NEDERLAND

Rhenen had al snel na de inval van de Duitsers te maken met zware gevechtshandelingen. Liggend in het gebied van de Grebbelinie, waar 4 van de beste divisies van het Nederlandse leger waren opgesteld, was het voor de bevolking van Rhenen al snel duidelijk dat deze een goed heenkomen moest zoeken. De Grebbelinie werd aangevallen door o.a. S.S.-troepen. Beschrijving van het verloop van deze gevechtshandelingen is hier niet op z'n plaats, onderstaand staatje maakt duidelijk dat er alle reden was het vege lijf te redden.

Lijst van de woningstand van de gemeente Rhenen

Wijk	Vernietigd	Herstelbaar	Onbeschadigd
1-1	78	127	4
1-2	32	26	150
2-1	5	126	90
2-2	5	185	24
3-1	29	51	96
3-2	8	51	96
5-1	8	136	34
5-2	29	7	157
Totaal	194	683	741

Gezicht vanaf de Cuneratoren op het hart van Rhenen

Men kan zich voorstellen dat er voor een plotselinge evacuatie van een bevolking van een plaats als Rhenen heel wat komt kijken. Hoe moeten zoveel mensen vervoerd worden en vooral waarheen, zijn de vragen die men zich kan stellen.

Wat het waarheen betreft blijkt dat al tijds maatregelen zijn getroffen. In een brief gestuurd door de Commissaris Afvoer Burgerbevolking voor de Provincie Zuid-Holland werd vermeld welke gemeenten niet betrokken zouden zijn bij enige evacuatie op grote schaal en niet zijn aangewezen als vluchtoord, (zie brief van gemeenten welke niet bij de evacuatievoorbereidingen waren betrokken pag. 4), waaronder dus ook Krimpen a/d Lek viel. Voor wat de bevolking van Rhenen en andere onveilige gebieden betreft, waren er reeds ruim voor de inval van de Duitsers in Nederland maatregelen getroffen. Hoewel men algemeen in Nederland feitelijk een Duitse invasie voor onwaarschijnlijk hield, bewijzen alle voorzorgsmaatregelen toch wel het tegendeel. Een van deze maatregelen betrof om in geval van oorlog, de in onveilig gebied wonende burgerbevolking te kunnen afvoeren.

- *In november 1939 werd de gemeente Rhenen verdeeld in acht wijken, elk met een eigen verzamelplaats.*
- *Volgens een gewijzigd plan van januari 1940 zou de Rhenense bevolking per boot worden overgebracht naar diverse gemeenten op Goeree en Overflakkee.*
- *Begin april 1940 hadden reeds 14 rijnaken van het type Kempenaar met een vijftal sleepboten op de rivier bij Rhenen een ligplaats gevonden.*
- *Rhenen ontving op 10 mei 1940 om 08.00 uur een telegram;*

” Aanvang maken met afvoer burgerbevolking, onmiddellijk inschepen.”

Het inschepen begon om ca 13.00 uur. Doordat 4 bommen werden afgeworpen, die in een bouwland terecht kwamen, ontstond er een verhoogde druk om weg te gaan. 's Avonds om 19.00 uur ! bevonden zich ca 5700 personen aan boord van de schepen. De schepen zijn tussen half zeven en half acht vertrokken richting Middelharnis. Bij Vianen heeft men de nacht doorgebracht waarna de volgende morgen de tocht werd voortgezet. De omstandigheden aan boord waren verre van aangenaam, de drinkwater- en voedselvoorziening was onvoldoende, er waren provisorische toiletten (emmers) welke overboord werden gelegd.

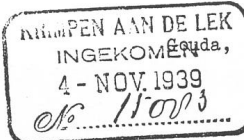
Laag overvliegende Duitse vliegtuigen zorgden voor angst. Hoewel er enerzijds vermeld werd dat men niet daadwerkelijk is aangevallen, werd door een getuige die zich aan boord van een van deze schepen bevond beweerd dat men in ieder geval éénmaal is beschoten, overigens zonder gevolgen.

- De schepen waren kolenschuiten, die niet goed schoon waren. Alles bij elkaar een zeer onaangename toestand.
- Door diverse oorlogshandelingen her en der, zijn deze vluchtelingen niet op Goeree- en Overflakkee terecht zijn gekomen. Er waren o.a. op verschillende plaatsen al parachutisten geland, zodat de schepen de Lek niet konden verlaten. Ook IJsselmonde viel af als vluchtplaats aangezien daar ook al Duitse parachutisten waren geland. Dit alles heeft er toe geleid dat de Rhenense bevolking in Krimpen a/d Lek is terecht gekomen. (zie hiervoor het verslag van de burgemeester van Krimpen a/d Lek pag.6).

COMMISSARIS
AFVOER BURGERBEVOLKING
OR DE PROVINCIE ZUID-HOLLAND

Van Bergen IJzendoornpark 1 - Gouda - Telef. 3776

no. 17.

Gouda, November 1939.

Onderwerp: Afvoer van Burgerbevolking.

Wellicht heeft UWelEdelAchtbare, gedachtig aan het U bekende gele boekje, inhoudende het "Voorschrift Afvoer Burgerbevolking" en de U bekendgestelde benoeming van een Commissie Burgerbevolking met aanstelling van een Commissaris Afvoer Burgerbevolking voor elke provincie, en misschien wel gehoord hebbende van Uw collega's, dat er een zekere voorbereiding plaats heeft voor een eventueelen afvoer van burgerbevolking uit bepaalde streken van ons land naar bepaalde andere gemeenten, zich wel eens afgevraagd of misschien ook niet Uwe gemeente bij evacuatie zou worden betrokken.

Waar "evacuatie" door oorlogsnoodzaak of -dreiging niet alleen in de oorlogvoerende landen aan de orde van den dag is, maar ook in nog neutrale landen, ligt het voor de hand, dat dit onderwerp ook in ons land voor velen onzer landgenooten een onderwerp van gesprek vormt, wel wetende, dat bij de landsverdediging onze groote kracht ligt in het stellen van inundaties, die evacuatie van bevolking met zich meebrengen, terwijl bij de bespreking van voorbereidingsmaatregelen voor bescherming tegen luchtgevaar ook vaak het onderwerp evacuatie wordt aangeroerd.

Het is dan ook wel merkwaardig, dat daardoor zeer velen in evacuatie, hoe of waarheen bedenkt men dan soms niet eens, het middel zien om zich de meeste veiligheid tegen oorlogsgevaar te verzekeren.

Het principe in lid 2 van artikel 1 van het geheime "Voorschrift Afvoer Burgerbevolking" is nog niet bij de bevolking bekend gesteld. Ware dit wel het geval, dan zou een groot deel van de Nederlandsche bevolking wel begrijpen, dat voor haar geen evacuatie in overweging is en eigenmachtig wegtrekken zelfs niet eens is toegelaten.

Nu wordt mij zoowel door Burgemeesters als particulieren vaak gevraagd, of ook hun gemeente of zij als inwoners niet bij een evacuatie zullen worden betrokken. Vooral voor particulieren was het dan meestal een groote geruststelling, als ik hun kon mededeelen, dat voor hen geen evacuatie wordt overwogen en dat zij rustig hadden te blijven waar zij waren.

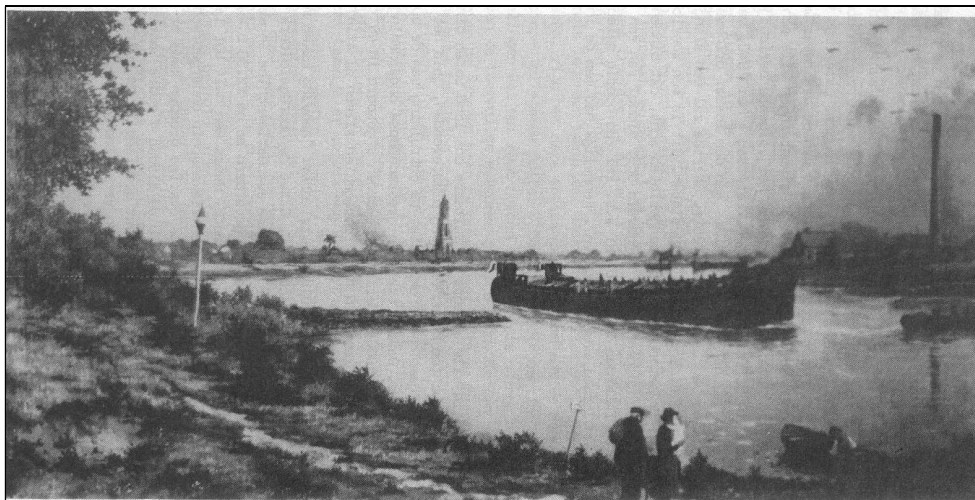
Het komt mij daarom niet ondienstig voor UWelEdelAchtbare mede te deelen, dat de bevolking Uwer gemeente niet is betrokken bij eenigē voorbereiding van evacuatie op grooten schaal en Uwe gemeente niet is aangezien als vluchtoord voor van elders af te voeren bevolking.

Van deze mededeeling kunt U gebruik maken, als het U noodig mocht blijken, inwoners Uwer gemeente, die zich verontrust voelen omtrent mogelijke evacuatie of daarin een geheel onjuist inzicht hebben of verkondigen, gerust of recht te stellen.

Wel is het mogelijk, dat in enkele gemeenten waar zich, officieel erkende, oorlogsgevaar aantrekkende objecten bevinden, een zuiver plaatselijke ontruiming en volksverplaatsing in oorlogstijd op kleinen schaal en over geringe afstanden zou kunnen worden overwogen, doch daarvan is UWelEdelAchtbare zelf voldoende - of stelle U zich - op de hoogte en dan zal daaromtrent bij de betrokken ingezetenen wel geen misverstand bestaan (vgl. lid b van artikel 2 van meergenoemde "Voorschriften Afvoer Burgerbevolking").

De Commissaris Afvoer Burgerbevolking
voor de Provincie Zuid-Holland,

Aan den Burgemeester van .. (z.o.z.)

Rijnaken (type Kempenaar)

Gemeente Krimpen a/d Lek

Verslag van hetgeen zich in verband met de evacuatie in de Gemeente Krimpen a/d Lek heeft voorgedaan.

Op 10 Mei 1940, des namiddags te 20.50 uur, bereikte mij het volgende door den Burgemeester der gemeente IJsselmonde verzonden telegram: **“Geëvacueerde bevolking Wageningen 4750 mensen worden doorgezonden naar Uw Gemeente en de Gemeente Krimpen a/d IJssel in opdracht Kool Gouda Burgemeester IJsselmonde”**.

Ter verkrijging van de benodigde zekerheid werd daarop door mij onmiddellijk aan den Commissaris afvoer Burgerbevolking in Zuid-Holland om bevestiging van dit telegram gevraagd. Daarop werd de volgende telegrafische mededeling, eveneens 10 Mei 1940 –te 22.02 uur-, ontvangen:

“Burgemeester Krimpenlek ja als ontscheping in IJsselmonde niet mogelijk zou zijn cabzh”.

Hierdoor kwam alzoo vast te staan dat in de Gemeente Krimpen a/d Lek ongeveer 2000 personen zouden moeten worden ingekwartierd en wel op zeer korten termijn, zulke terwijl die Gemeente niet als vluchtoord was aangewezen. Bij brief d.d. 2 November 1939, nr. 17, had de Commissaris Afvoer Burgerbevolking in de Provincie Zuid-Holland nml. medegedeeld:

“dat de bevolking Uwer Gemeente niet is betrokken bij eenige voorbereiding van evacuatie op grooten schaal en Uwe Gemeente niet is aangewezen als vluchtoord voor van elders af te voeren bevolking.”

Uit dien hoofde was dan ook van het bepaalde in het “Voorschrift Afvoer Burgerbevolking” slechts kennis genomen, zonder dat maatregelen tot uitvoering waren overwogen of voorbereid.

Desondanks werden dadelijk pogingen in het werk gesteld om de geëvacueerden onder zoo goed mogelijke omstandigheden te kunnen ontvangen. Hiertoe werd reeds dadelijk overleg gepleegd met den plaatselijke geneesheer. Dit overleg had o.m. tengevolge dat een groot onbewoond heerenhuis, Dorpsstraat nr. 7, werd aangewezen als tijdelijk ziekenverblijf.

Daar voorts niet bekend was wanneer en in welken getale het voor Krimpen a/d Lek bestemde gedeelte van de Wageningse bevolking zou arriveren, werd besloten de te nemen maatregelen eveneens met de eventueel aanwezige begeleiders te bespreken.

Het duurde inmiddels tot Zaterdagochtend 11 Mei 1940 alvorens een convooi schepen voor den Krimpenschen wal verscheen. Het bleek evenwel dat zich op de schepen een gedeelte van de bevolking uit de Gemeente Rhenen bevond, onder leiding van den transportleider, den Heer H.E. te Winkel. Daar in deze Gemeente echter andere bevolking moest worden ingekwartierd, werd overeengekomen de zich op de schepen bevindende personen daarop te laten en in overleg te treden met den Commissaris voor afvoer Burgerbevolking te Gouda. Inmiddels werd, tegen afgifte van een bon ten laste der Gemeente Rhenen, door de plaatselijke leveranciers brood, koffie, alsook warm eten, verschaft, waarna de schepen zich in de richting van de Gemeente Lekkerkerk terugtrokken. Voor zoover bekend en na te gaan werden de gemaakte kosten door de betreffende hoofdgeleiders verrekend.

Het voorgenoemde overleg met den cabzh., waartoe blijkbaar ook reeds door ambtgenooten uit de omliggende Gemeenten was overgegaan, had tot resultaat dat na gehouden ruggespraak door den Burgemeester van iedere Gemeente langs de Lek zelfstandig tot indeeling kon worden overgegaan.

Na telefonisch onderhoud werd het noodig geoordeeld dat in Krimpen a/d Lek een gedeelte der geëvacueerden uit Rhenen tegen den avond aan wal zou worden gezet. Dit bleek later hetzelfde gedeelte te zijn als hetgeen zich des morgens reeds voor deze gemeente had bevonden!

Omtrent het aantal der in te kwartieren personen, het aantal zieken, enz., was toen nog niets bekend en daarom moest met de organisatie van een en ander worden gewacht totdat de op de schepen aanwezige hoofdgeleiders zich zouden hebben aangemeld. Slechts kon worden besloten de ontscheping te doen plaatsvinden aan den loswal der Reederij op de Lek.

Te ruim acht uur bevonden de vaartuigen zich voor genoemde loswal en kon met de ontscheping en inkwartiering een aanvang worden gemaakt. Dit geschiedde groepsgewijs, onder geleide van vrijwillige krachten uit deze Gemeente

Met het vallen van de duisternis werd het ontschepen moeilijker en daardoor ook het transport naar de verst gelegen woningen, ongeveer een half uur à drie kwartier gaans. Hiervoor werden daarom een aantal autobussen van de Reederij op de Lek gevorderd, waardoor een meer gerieflijker en sneller vervoer kon plaatsvinden. Het bleek intusschen niet mogelijk een ieder in een woning onder te brengen

en dientengevolge werd er toe overgegaan de laatste groepen in de openbare scholen te legeren.

Te twaalf uur had ik me er van overtuigd dat een ieder een voldoende nachtleger had bekomen en dat alle zieken in het daarvoor bestemde gebouw werden verzorgd door den plaatselijke geneesheer en twee zich in de Gemeente bevindende gediplomeerde verpleegsters.

Het aantal der ingekwartierden werd toen door de hoofdgeleiders geraamd op 2800, terwijl de Gemeente Krimpen a/d Lek ± 3070 zielen telt, met ruim 800 bewoonbare woningen.

Ter bespreking van de nader te treffen maatregelen werd voorts op de ochtend van de twaalfden Mei een bijeenkomst gehouden, waarbij alle hoofdgeleiders tegenwoordig waren. Ook werd er voor zorg gedragen dat alle personen die zich in scholen bevonden bij burgers werden ondergebracht, terwijl daartegenover enkele vervuilde gezinnen gezamenlijk in een ongebruikte school werden gehuisvest. De maaltijden voor deze mensen werden verstrekt door een persoon die voorheen de in de Gemeente gelegeerde militairen van voedsel voorzag. Deze zorgde ook voor de in het noodverblijf ondergebrachte zieken. Des Maandags werd een aanvang gemaakt met de registratie van alle ingekwartierden; ook hiervoor hadden zich o.m. vrijwillige krachten beschikbaar gesteld. De aldus op formulieren aangebrachte bevolkingsadministratie diende als leidraad bij de uitbetaling der gelden wegens vergoeding voor huisvesting en verstrekking van voeding aan geëvacueerden, alsook als centraal informatiepunt. Zeer moeilijk was het evenwel om alle gegevens op juistheid te controleren daar vooral in de beginne, doch ook later, vele geëvacueerden vanuit een andere Gemeente alhier onderdak zochten en later weer vertrokken zonder daarvan aangifte te doen. Desondanks kan worden gezegd dat de opzetting van voornoemde administratie als volkomen geslaagd kan worden aangemerkt. Aan enkele financieel onmachtige personen moesten voorschotten worden verstrekt, die later grootendeels met de uit te betalen gelden konden worden verrekend, vond driemaal een uitbetaling van evacuatiegelden plaats, berekend overeenkomstig het tarief bekend gemaakt bij telegram van den cabzh d.d. 12 Mei 1940. Per betaling was hiervoor tenminste een volle dag noodig. Een oud niet meer gebruikt Schoollokaal werd daartoe als betalingslokaal ingericht, later ook als evacuatiebureau. De uitbetalingen vonden telkenmale en uitsluitend in het bijzijn van tenminste één hoofdgeleider plaats, die voor elke betaling zijn paraaf voor accoordbevinding moest stellen. Per staat van uitbetaling werd daarna door één dezer personen verklaard dat de gestelde parafen hem bekend waren. Op deze wijze werd in totaal een bedrag ad f.10900,75 uitbetaald, waarvan een bedrag ad f.79,20 werd terugontvangen wegens verrekening van te veel betaalde gelden en terugbetalingen in verband met een bekendmaking van mij dat personen die zelf voor betaling konden zorgdragen, hiertoe moesten overgaan.

Rechts van dit pand het gemeentehuis, in het midden de toegang tot de oude school en registratie/uitbetalingslokaal.

Tenslotte begon reeds op Donderdag 16 Mei de drang om naar de Gemeente Rhenen terug te keren onder de bevolking merkbaar te worden en zoo werd in overleg met den cabzh. en het Gemeentebestuur van Rhenen besloten de eerste geëvacueerden te doen vertrekken op 17 Mei d.a.v. Deze terugtocht geschiedde per salonboot van de Reederij op de Lek. De vervuilde toestand nml. waarin de schepen waarmede de menschen waren gekomen, lokte weinig tot een herhaling van deze wijze van vervoer aan.

Het teruggaan van de eerste afdeeling was daarna blijkbaar voor een ieder het sein om te trachten zoo spoedig mogelijk weer in Rhenen terug te komen. Vele personen vertrokken zonder hiervan kennisgeving te doen. In overleg met den cabzh. werd daarna besloten het vertrek georganiseerd te doen plaatsvinden op Donderdag 23, Maandag 27 en Woensdag 29 Mei 1940. Ook dit vervoer geschiedde per salonbooten van de Reederij op de Lek.

Op 30 mei 1940 waren geen geëvacueerden uit de Gemeente Rhenen meer in deze gemeente aanwezig en waren nog slechts een beperkt aantal vluchtelingen uit andere deelen van het land bij familieleden en kennissen gehuisvest.

Krimpen aan de Lek, 17 Juni 1940.
De Burgemeester van Krimpen aan de Lek.

Noodhospitaal (Dorpsstraat 7)

Het bovenstaande pand van de wed. B. Boogaerdt, dat leeg stond, werd gebruikt als noodhospitaal. Volgens de registratielijst werden hier 12 personen verpleegd onder toezicht van de toenmalige huisarts dokter C.G.A. von Lindern. De beide gediplomeerde verpleegsters waren zuster La Blanche en zuster Stam. De eerder vermelde persoon die voor de voedselvoorziening zorgde was de heer W. Klijnoot.

HUISVESTING VAN DE EVACUÉS

In het verslag van de burgemeester van Krimpen a/d Lek staat niet vermeld welke criteria er waren verbonden aan het al of niet opnemen van evacués. Hier moeten toch aanzienlijke problemen bij opgetreden zijn. Wanneer men zonder voorbereiding hele gezinnen moet zien onder te brengen kan men zich voorstellen dat er hier en daar veel overredingskracht nodig geweest is om de mensen in zo'n kort tijdsbestek een acceptabele huisvesting te bezorgen. Dat dit alles zo snel gelukt is getuigt van veel improvisatietalent van de Krimpense bevolking.

Wanneer men zich realiseert dat veel evacués zijn ondergebracht in wat men toen “arbeiderswoningen” noemde, waar dikwijls gezinnen met meerdere kinderen woonden, kan men zich indenken welke moeilijkheden zich hier voordeden.

Op de achtergrond de Landzichtstraat (Dertienhuizen)

Extra bedden of beddengoed zullen slechts bij enkelen aanwezig geweest zijn. Velen zullen dan ook op geïmproviseerde bedden op de grond geslapen hebben. Zelf hadden de evacués niet veel meer dan handbagage mee kunnen nemen en soms nog wat dekens.

Voor de legering van het verplegend personeel in het noodhospitaal en de evacués in enkele leegstaande huizen zijn in totaal 130 pakken stro aangeschaft. Hoe het met de privacy gesteld was laat zich raden! Wie zich de huizen uit b.v. de Landzichtstraat en de Tuinstraat kan herinneren en de nu nog bestaande huizen aan de oostzijde v.d. Schoolstraat en nog vele huizen elders waar slechts minimale ruimte was voor één gezin kan zich voorstellen dat er best veel problemen waren. Wanneer men zich ook realiseert dat de meeste huizen slechts één tappunt hadden voor leidingwater (bij het aanrecht) en geen aparte badgelegenheid, dan is het duidelijk dat de dagelijkse c.q. wekelijkse wasbeurt veel organisatietalent vereiste! Bij de boeren waren deze problemen van geringere aard, hier had men waar nodig ruimtes op hooizolders en stallen, de koeien zullen op deze tijd van het jaar reeds in de wei gestaan hebben. Bij de fam. Oskam aan het Middelland werden b.v. 21 mensen ondergebracht. Dit was hoogstwaarschijnlijk minder moeilijk dan de huisvesting van 3 of 4 personen in de Schoolstraat, wat daar geen uitzondering was.

Boerderij van P. Oskam (Middelland 20)

Voor voeding moest uiteraard ook gezorgd worden. Dat de mensen in Krimpen er niet zomaar kostgangers op na konden houden is wel duidelijk, zeker gezien de toenmalige crisistijd met grote werkloosheid. Er werd daarom ook een vergoeding gegeven van 60 cent per dag per volwassen persoon en 30 cent per kind wat blijkt uit bijgaande brief van P. van Vliet van het Middelland.

In Lekkerkerk was de opnamecapaciteit op een gegeven moment uitgeput waardoor tijdelijke groepen van wel 100 personen in leegstaande schuren en stallen werden ondergebracht. Dit gaf de nodige problemen met de voedselvoorziening. Later werden deze mensen meer verspreid over de gemeente. De melkvoorziening kon geregeld worden doordat er wel zo'n 4900 koeien uit Rhenen mee gekomen waren die ter beschikking van de gemeente werden gesteld.

Door gebrek aan gist dreigde er een tekort aan brood te ontstaan. Doordat er zich toevallig een bakkerijdeskundige in Lekkerkerk ophield werd er op een bijeenkomst met de plaatselijke bakkers door deze voorlichting gegeven hoe man zonder gist brood kan bakken.

Krimpen 1/a Gek 17 Juli 1940

1,840

Welverhoort, Heer.

Daar ik niet wist dat door u op 11 Juli j. l. uitbetaling heeft plaats gehad van de alhier geëvacueerden en ik ook nog f 8,40 had moeten haalen van vier daage vroome met vijf kinderen verdoek ik u beleeft mij dit bedrag nog te wille uitbetaalen. door de drukke werkzaamheden heeft ik het niet gelezen toen het aangesteld stond dus hoop ik dat u het mij nu nog uit wilt betaalen waan voor mijne familieke dank.

1,80
1,50
2,80
8,40

Hoogachtent

P. v. Vliet jr

Middelland 40

Krimpen 1/a Gek

Boerderij van P. van Vliet (Middelland 40 anno 2002)

HERINNERINGEN

Mevr. Jansje Zwagers-Brouwers uit Rhenen vertelt:

Ons verblijf in Krimpen a/d Lek kan ik me nog goed herinneren, ik was toen 16 jaar. Wij werden ondergebracht bij de wed. Van Breeningen aan de Dorpsstraat. Zij had een klein kruidenierswinkeltje waar ook snoep verkocht werd. Soms mocht ik klanten helpen. Wij zijn er heel goed opgevangen. Behalve ik zelf waren mijn moeder en mijn zuster met haar zoontje bij mevr. Van Beeningen gehuisvest. Wij sliepen met z'n allen op zolder op gewone bedden wat niet overal het geval was! De rest van onze familie was ondergebracht bij de fam. A. Sterrenburg en de Erven A. Benschop welke aan weerszijden van mevr. Van Breeningen woonden zodat wij gelukkig dicht bij elkaar bleven.

Mevr. Jansje Zwagers-Brouwers

<i>staand v.l.n.r.</i>	<i>zittend v.l.n.r</i>
<i>Petronella Brouwers</i>	<i>Dolf van Capelleveen</i>
<i>moeder Brouwers-Reffen</i>	<i>Arie Sterrenburg</i>
<i>Annie Brouwers</i>	<i>(Krimpen a/d Lek)</i>
<i>Teusje Peters</i>	<i>Dolf Brouwers</i>
<i>Maria Peters-Brouwers</i>	
<i><u>Jansje Brouwers</u></i>	

Op de vraag hoe het vertrek uit Rhenen was verlopen vertelt zij dat ze 's middags ingescheept zijn met wat kleren en voedsel bij zich. Ook wat beddengoed kon meegenomen worden. Gezinnen met baby's konden geen kinderwagens meenemen. Verschillende personen kwamen per fiets naar de boten in de hoop dat die mee mochten. Dit was echter wegens ruimte gebrek niet toegestaan. Deze fietsen zijn toen allemaal in de Rijn gegooid al of niet met lek gestoken banden ter voorkoming dat de Duitsers hier gebruik van konden maken. Na terugkomst werden deze vanzelfsprekend weer uit het water opgevist.

Eveneens weet zij te vertellen dat het verblijf op de rijnnaken geen pretje was, vooral door de smerige toestand van deze niet goed schoongemaakte kolenboten.

Het gebruik maken van de emmers die als toilet dienst deden kon soms achter een provisorisch opgesteld schotje, maar men werd ook wel met een kleed of jas afgeschermd! Wanneer huisdieren zoals katten en honden meegenomen waren dan bevuilden deze de ruimen uiteraard, wat het verblijf extra belastend maakte. *)

Hoewel sommige boten bij Vianen overnacht hebben, kon zij zich daar niets van herinneren. Van beschietingen door de Duitsers wist zij niets. Dit alles kan heel goed mogelijk zijn daar zo'n ca. 50 schepen (er waren veel schepen bij uit omliggende gemeenten), die mede door de verschillende vertrektijden op grote afstand van elkaar stroomafwaarts voeren.

Voor zitplaatsen was wel gezorgd, deze bestonden uit niet meer dan wat planken op kisten geplaatst. Men moest eigenlijk allemaal benedendeks blijven, wat vooral overdag onaangenaam was, het was mooi zonnig weer die dagen en dan liep de temperatuur snel op, ook vanwege het grote aantal personen aan boord.

Over de terugkeer vertelt mevr. Zwagers-Brouwers dat zij wel hun huis weer konden bewonen hoewel er flink wat kogelgaten in de muren zaten en ruiten kapot waren. Veel mensen die hun huizen niet konden betrekken zijn opgevangen door familie of kennissen. **)

**) Er zijn mensen geweest die het niet zagen zitten om hun huisdier mee te nemen, deze heeft men dan met tranen in de ogen af laten maken. Andere huisdieren zoals konijnen, kippen, marmotten en geiten enz. heeft men de vrijheid gegeven met de gedachte dat ze dan een betere overlevingskans hadden. Vogels had men uit de volièrres en kooien los gelaten zodat tuinen en plantsoenen een exotische aanblik opleverden door de aanwezigheid van papagaaien, kanaries en vele andere soorten vogels die men als hobby gehouden had.*

****) Velen hebben ervaren dat huisraad was meegenomen door de Duitsers, maar ook door eigen inwoners! Een Nederlandse militair zag op die vrijdag en zaterdag (10 en 11 mei), dat goudwinkels totaal geplunderd waren door Nederlandse soldaten. Er liepen soldaten rond met zes polshorloges aan de arm en zakken vol gouden ringen!*

De heer R. Verwoert die bij zijn verblijf in Krimpen a/d Lek een Krimpense heeft leren kennen en hiermee is getrouwd en zodoende hier al heel lang woont weet ook te vertellen dat ze bij terugkomst veel meubilair misten dat bij andere inwoners van Rhenen in huis stond. Er is overigens wel schade vergoed door de overheid. Ook hij heeft geen goed woord over voor de manier waarop men uit Rhenen is afgevoerd. Hij was eveneens van mening dat de wat "gegoede" mensen bevoordeeld werden met b.v. wat "betere plaatsen" aan boord van de rijnen.

Helemaal ondenkbeeldig is dit niet daar bij de voorbereidingen van de evacuatie naar Goeree-en Overflakkee door de Burgemeester van Rhenen de evacués in welstandsgroepen ingedeeld waren:

1. beter gesitueerden en goeude burgers en landbouwers. 2. z.g. middenstand (burgerij en landbouwers) 3. arbeidersgezinnen, kleine burgers en landbouwers.

Toevallige ontmoeting

Het was in 1997 dat de familie Nelemans uit Krimpen a/d Lek op bezoek was bij familie in Edmonton in Canada. Hier kwamen zij na een kerkdienst, onder het koffie drinken, in gesprek met Mr. en Mrs. Joe van Doesburg. Op de vraag van Van Doesburg waar zij vandaan kwamen kregen ze dus te horen: uit Krimpen a/d Lek. O, zei Mr. Van Doesburg, daar heb ik heel prettige herinneringen aan. Hij vertelde dat ze bij het uitbreken van de oorlog 10 mei 1940 gevlucht waren uit Rhenen en in Krimpen aan de Lek terecht gekomen waren.

Na dit van de familie Nelemans gehoord te hebben, heb ik contact gezocht met de familie Van Doesburg in Canada. Daar toevalligerwijs rond die tijd een broer met z'n vrouw uit Nederland op bezoek was en deze zodoende op de hoogte was, zijn de volgende bijzonderheden betreffende hun evacuatie uit Rhenen opgetekend uit zijn relaas. H.K.

De heer Cor van Doesburg (uit Groenekan-Ned.) vertelt: “Voor ons was de vlucht uit Rhenen extra angstig omdat wij de bescherming van onze ouders moesten ontberen. Mijn moeder was met 2 van de kinderen naar haar ouders in Aalten in de Achterhoek en mijn vader was hoofd van de politie in Rhenen, Elst, Amerongen en Leersum en kon als zodanig niet gemist worden. Tijdens het inschepen werden er bommen afgeworpen op een brug en vliegtuigen kwamen in duikvlucht naar beneden wat vanzelfsprekend een zeer angstige belevens was.

De reis op die smerige boten was ook geen pretje. Als toilet diende een ton die met een gordijn afgeschermd was. Toen deze op een gegeven moment geleegd moest worden, stootte men hiermee tegen een luik, zodat een van mijn broers een gedeelte over zich heen kreeg!”

(Overige details van de reis en aankomst zijn al eerder beschreven).

De heer Van Doesburg vertelt verder: “Nadat iedereen de boot waarop wij zaten verlaten had, bleven wij met z'n achten over. Het onderbrengen van ons leek op dat moment wel op een veiling: Wie wil deze kinderen hebben? Uiteindelijk heeft de familie Wed. J.H. van der Laan – (Dorpsstraat nr. 2) zich over ons ontfermd. Deze hadden een boerderij en zodoende voldoende ruimte om ons te huisvesten. Voor slaapgelegenheid moest wel beddengoed geleend worden bij de burens.

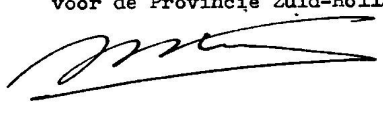
Aangezien we, zoals de meeste anderen, nogal smerig geworden waren van de kolenstof, werden we eerst meegenomen naar het huis van Dokter Von Lindern. Hier werden wij door mevr. Von Lindern en de dienstbode allemaal in bad gedaan, hetgeen met veel geschreeuw gepaard ging. Ja het is nog al wat door wild vreemde mensen gewassen te worden, we waren tenslotte allemaal jong. We waren met z'n achten en mijn oudste broer was 17 jaar. Ik zelf was nog maar 5 jaar. Al vrij snel ging het prima bij de familie Van der Laan. Mevr. Van der Laan heeft ons met liefde verzorgd, zij was als een moeder voor ons. Onder gebracht worden bij een boer bleek veel goed te maken. Ik kan me nog goed herinneren dat we mee mochten het land in wanneer de koeien gemolken moesten worden. En soms mee varen in de schouw was natuurlijk ook leuk. Boer Van der Laan was een fervent jager, vooral op eenden. Soms mochten we ook mee. We moesten dan altijd heel stil zijn. Zodoende hebben we altijd een heel prettige herinnering aan ons verblijf in Krimpen. Tot na de oorlog hebben we nog contact onderhouden met de familie Van der Laan.

Mijn moeder wist aanvankelijk niet dat de oorlog was uitgebroken en ze wist al helemaal niet dat er uit Rhenen een evacuatie had plaats gevonden! Toen zij dus op 14 mei met moeite met een taxi terugkwam in Rhenen bleek bijna iedereen weg te zijn. (Ze heeft dit achteraf bevreemd dat ze nog op deze manier in Rhenen terug kon komen). Onderweg had ze wel veel kadavers zien liggen. Ook haar man kon ze toen niet vinden. Ze wist ook niet waar haar kinderen precies waren! Daarop is ze weer teruggegaan naar Aalten. Van mijn vader heeft ze daar per telefoon gehoord waar wij verbleven en dat we in veiligheid waren.

Bij terugkomst in Rhenen bleek ons huis niet al te zwaar beschadigd. Een gat in het dak en kapotte ruiten, wat vrij snel gerepareerd kon worden. Binnen was het een grote bende. Nederlandse en/of Duitse militairen hadden zich in ons huis opgehouden en aangezien er tijdelijk geen leidingwater was geweest hadden ze de toiletten en andere plaatsen in huis bevuild met hun ontlasting. Ook waren er veel spullen gestolen. Dat er bij terugkomst in Rhenen nog verschillende gebouwen smeulden kan ik me ook nog herinneren.”

EVACUATIEKOSTEN

Veel zaken betreffende de evacuatie verliepen via de Commissaris Afvoer Burgerbevolking voor de Provincie Zuid-Holland in Gouda. Dat men hier goed in de gaten hield of alle uitgaven wel verantwoord en financieel juist afgehandeld waren blijkt uit de brief van 8 augustus 1940. Men wilde er blijkbaar zeker van zijn dat niet een of andere particulier zijn lakens en slopen had laten wassen. En wat betreft het aangekochte fornuis was enig wantrouwen welgerechtvaardigd daar dit was meegenomen naar Rhenen zoals blijkt uit de brief van 14 augustus 1940.

COMMISSARIS AFVOER BURGERBEVOLKING VOOR DE PROVINCIE ZUID-HOLLAND H. KOOL - VAN BERGEN IJZENDOORNPARK 1 - GOUDA - TEL 3776	
BERICHT afvoer OP SCHRIJVEN VAN 6 dezer no 6279.	GOUDA, 8 Augustus 19 40.
ONDERWERP: Evacuatie-kosten.	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">KRIMPEN AAN DE LEK INGEKOMEN 10 AUG 1940 <i>179 20</i></div>
BIJLAGEN: 3.	
No.: 3 2 3 .	
	<p>Onder terugaanbieding van de bylagen van Uw schryven van 6 dezer no 6279, heb ik de eer UwEdelachtbare beleefd te verzoeken voor deze bedragen wel een aanvullende declaratie in twee-voud volgens het bekende model te willen opmaken en my met de bylagen toe te zenden.</p> <p>Uit de nota's blijkt niet of de genoemde bedragen al dan niet betaald zyn van Uwentwege. Zoo ze niet betaald zyn ware dat alsnog te doen en voor de ontvangst op de stukken te doen blyken.</p> <p>Daarby ware toe te lichten wiens lakens en sloopen gewasschen zyn en of dit inderdaad noodzakelyk was in verband met de evacuatie.</p> <p>Overigens zal van het aangekochte fornuis nog wel wat overgebleven zyn; zoo ja, ware dat van de hand te doen, zoomogelyk aan den leverancier en de opbrengst in mindering te brengen van de kosten van aanschaffing, misschien kan ook wel met een zekere huur worden volstaan. Eventueel kan dat fornuis ter beschikking gehouden worden van mogelyk in Uw gemeente onder te brengen Rotterdamsche vluchtelingen. Van dit laatste ware dan op de nota melding te maken.</p> <p style="text-align: right;">De Commissaris Afvoer Burgerbevolking voor de Provincie Zuid-Holland.</p>
AAN den Heer BURGEMEESTER van KRIMPEN aan de LEK .	

OMSTANDIGHEDEN IN DE VLUCHTGEMEENTES

In de vroege morgen van 14 mei 1940 werd onze nachtrust wreed verstoord door het lawaai van vliegtuigmotoren. Liggend in de aanvliegroete vanuit het oosten richting Rotterdam maakte de bevolking van onze gemeente de eerste angstige ervaring mee van de komende vijf jaren bezetting. Aanvankelijk niet wetend wat men van plan was, werd het al heel snel duidelijk wat de bedoeling was van deze zeer laag overvliegende bommenwerpers, (sommige vliegtuigen vloegen op nauwelijks vijftig meter boven de grond!). In Krimpen a/d Lek, liggend op ca. 11 kilometer hemelsbreed vanaf het centrum van Rotterdam, konden we zien en horen hoe het hart van deze mooie stad vernietigd werd.

Brandend Rotterdam, 14 mei 1940

Wat dit betekend heeft voor de bevolking van Rhenen kan men zich indenken. Huis en haard moeten verlaten , door oorlogsgeweld kapotgeschoten woningen en privé bezittingen te moeten achterlaten was al erg genoeg. Maar na van zo dichtbij nogmaals zo iets te ervaren zal men zich wel afgevraagd hebben, waar zijn we nog veilig?

De heer H. Gieszen (secr. Hist. Ver. Oudheidkamer Rhenen) vertelt: *"Mijn vader had geen prettige herinneringen aan de evacuatie, daar hij vanaf Krimpen zag hoe zijn geboortestad in vlammen opging. Frustraties daarvan zijn hem altijd bijgebleven"*.

Een van mijn persoonlijke herinneringen, ik was toen 7 jaar, zijn vooral het moment waarop boven ons dorp een luchtgevecht plaats vond tussen een Duitse en een Engelse jager. Bij het aanhoren van het geratel van de mitrailleurs werd de vrouw die bij ons thuis was ingekwartierd volkomen hysterisch en kon pas na geruime tijd weer gekalmeerd worden nadat het weer stil geworden was. Hieruit blijkt hoe traumatisch oorlogsgeweld kan zijn zoals de bevolking van Rhenen had meegemaakt. (H.K.)

Van de andere gemeenten in de omgeving zijn geen verslagen terug te vinden. Wel is bekend dat er in Lekkerkerk 2100 evacués aan wal zijn gezet. Bergambacht heeft 1800 evacués ondergebracht, Ammerstol 25, Berkenwoude 115, Nieuw-Lekkerland 367. In Stolwijk verbleven in totaal 2655 evacués, voornamelijk uit Veenendaal en Renswoude. In Nieuw-Lekkerland waren voornamelijk inwoners van Wageningen en Veenendaal gehuisvest en slechts enkele inwoners van Rhenen. De overige gemeenten hebben ook veel inwoners uit Wageningen ondergebracht. Er waren uit deze plaats meer dan 12000 personen ingescheept. Samen met vluchtelingen uit naburige plaatsen bestond het konvooi uit 50 schepen met ca 20000 vluchtelingen aan boord welke richting Lek is gevaren onder de al eerder genoemde moeilijke omstandigheden.

TERUGKEER NAAR RHENEN

Met onderstaande kennisgeving werd bekend gemaakt volgens welk schema men weer naar huis kon vertrekken:

BERENDMAKING.

Ter kennis van belanghebbenden wordt gebracht :

1. Morgen (Woensdag) vertrekt om zeven uur de laatste boot met geëvacueerden naar Rhenen.
De geëvacueerden gelieven voldoende voedsel mee te nemen.
2. De laatste termijn van de evacuatiegelden kan HEDEN in ontvangst worden genomen t.w.
 - 1.30 - 3 uur Dorpsstraat-Onder de Waal- Oosterstraat-Breekade-Kerkestoep - Landzichtstraat.
 - 3 - 4 uur Rijsdijk - Tiendweg - Tuin - Buitenweg - Ooster Lekdijk.
 - 4 - 5 uur Schoolstraat - Bouwvereniging - Zalmstoep - Mandenmakersstoep .
 - 5 - 6 uur Zaag - Molendijk - Noord - Middelland.
3. Zij, die wegens leveranties, wegens gebruik van leegstaande perceelen of anderszins nog gelden hebben te vorderen, welke verband houden met de evacuatie, worden dringend verzocht hun rekeningen onmiddellijk ter gemeente-secretarie in te leveren of zich HEDENAVOND persoonlijk te vervoeegen ten evacuatie-kantore tusschen 7 - 8 uur.
Voor betaling van nakomende rekeningen kan niet worden ingestaan.

Krimpen aan de Lek, 28 Mei 1940.
De Burgemeester,
G.J. van Oordt.

*Terugkomst in Rhenen met één van de salonboten van de Rederij op de Lek.
links, met hoed; burgemeester d'Aumale van Hardenbroe*

CONTACTEN NA DE EVACUATIE

Om als blijk van dankbaarheid een geschenk aan te bieden aan de vluchtoorden wilde men in Rhenen een collecte houden. Deze werd echter door Winterhulp *) in maart '41 verboden. Aan Bergambacht en Ammerstol werd er toch nog clandestien een gebrandschilderde lantaarn ten behoeve van het raadhuis en aan Lekkerkerk een ets van Rhenen aangeboden. Aan Krimpen a/d Lek is uiteindelijk een gebrandschilderd raam aangeboden (zie blz. 22).

**) Winterhulp Nederland was een instelling die speculeerde op de sociale gevoelens van ons volk. Hieraan verleende medewerking o.a. Seyss-Inquart, de door Hitler aangestelde Rijkscommissaris voor de bezette Nederlandse gebieden. Dit betekende voor de meeste Nederlanders dat er aan de oproep om mee te doen geen gehoor gegeven werd. Straatcollectes b.v. werden een grote mislukking.*

Bedankbrief uit Rhenen

In een brief van 8 juli 1940 bedanken Burgemeester en Wethouders van Rhenen mede namens de gemeenteraad, de bevolking van Krimpen aan de Lek voor de goede zorgen besteed aan de bewoners van Rhenen in de periode 10 tot 30 mei 1940.

1.78.15

GEMEENTE RHENEN.

No. 1214

B. en W. 1217 1940
Raad 30 17 1940
AAN

Antwoord op brief van -----

het College van

ONDERWERP: Raad. Burgemeester en Wethouders

Evacuatie. der gemeente

Bijl.: --

KRIMPEN A/D LEK.

KRIMPEN AAN DE LEK
INGEKOMEN
10 JUL. 1940
№.....17428

RHENEN, 8 J u l i 1940.
TELEF. no. 203

Verzoeken bij beantwoording van dit schrijven datum en nummer nauwkeurig aan te halen.

In opdracht van den gemeenteraad, die daartoe in zijn laatstgehouden vergadering eenstemmig besloot, betuigen wij U hierbij onzen welgemeenden dank voor de goede zorgen, in de periode van 10 - 31 Mei 1940 aan de geëvacueerde inwoners dezer gemeente besteed en verzoeken wij U dezen dank ook aan de bevolking Uwer gemeente over te brengen.

B/T Burgemeester en Wethouders van RHENEN,

d'Amsterdamsekerk
De Secretaris,

J. P. Klemmink

Geschenk van de bevolking van Rhenen aan Krimpen a/d Lek

Op 30 mei 1942 werd als dank voor goede zorgen besteed aan de bevolking van Rhenen een gedenkraam aangeboden dat in de N-H kerk te Krimpen aan de Lek geplaatst is. De onthulling werd bijgewoond door de burgemeesters van beide gemeentes, de predikanten en de architect van de kerk. De overige genodigden waren o.a. leden van de kerkenraden

Gedenkraam in de N-H kerk in Krimpen aan de Lek

Op het raam staat de tekst:

Dit raam is geschonken door de Rhenense vluchtelingen, die op 10 Mei 1940 van hunne haardsteden verdreven door de verwoestende oorlogsfakkels een toevluchtsoord hebben gevonden in Krimpen aan de Lek

Genodigden bij de onthulling van het gedenkraam.

Eerste rij	2 ^e	v. links:	Ds. A.G. van Willemswaars	Rhenen
“	3 ^e	“	:Ds. G. Enkelaar	Krimpen a/d Lek
“	4 ^e	“	:Burgemeester G.C.D. d’Aumale Baron van Hardenbroek	Rhenen
“	5 ^e	“	:Burgemeester G.J. van Oordt	Krimpen a/d Lek
Tweede rij	6 ^e	“	:Ir. M,C.A. Meische (ontwerper v.d. N-H kerk)	

Monument voor de bevolking van Rhenen

1 juni 1942: De Burgemeester van Krimpen a/d Lek schrijft een brief aan de burgemeesters van Lekkerkerk, Stolwijk, Berkenwoude en Bergambacht/Ammerstol, waarin hij voorstelt het aanbieden van enig monument ter herinnering aan de moeilijke periode waarin de bevolking van Rhenen zich bevond aan het begin van de oorlog. Waarom de Burgemeester de andere gemeentes hierbij betreft kunt u lezen in de bijgaande brief.

GEMEENTE KRIMPEN AAN DE LEK

Krimpen aan de Lek, 1 Juni 1942.

TELEFOON 306 (K 1893)

POSTREKENING NO. 24571

NO. *1527*
ONDERWERP:

Na de op 10 Mei 1940 plaats gehad hebbende evacuatie van de bevolking uit Rhenen in de gemeenten in de Krimpenerwaard, gelegen langs de Lek en omgeving, is tusschen de gemeente Rhenen en die gemeenten een hechte band ontstaan, zoodat er voortdurend bezoeken van de bevolking over en weer plaats vinden.

Dit blijkt van onderling begrijpen en waardeeren vond reeds in de meesten Uwer gemeenten een hoogtepunt door de aanbieding van een herdenking in eenigerlei vorm van de burgerij van Rhenen.

Zoo had op Zaterdag 30 Mei 1942 de aanbieding plaats van een gedenkraam in de Ned.Herv.Kerk te Krimpen aan de Lek.

Door dergelijke blijken van erkenning wordt ook voor het nageslacht vastgelegd de moeilijkheden van dezen tijd.

Het is daarom dat ik reeds lang de gedachte koester, ook voor Rhenen een blijvend blijk aan deze moeilijke dagen vast te leggen, door eenig monument, als herinnering daaraan, aan te bieden.

Waar een geschenkje van elke evacuatie-gemeente tot hopeloze versnippering moet leiden, stel ik U voor door onderling overleg te komen tot een gezamenlijke aanbieding van een herinnering aan de moeilijke dagen door de evacuatie-gemeenten langs de Lek aan de burgerij van Rhenen, opdat ook de nabestaanden in latere eeuwen te Rhenen zich indachtig zullen kunnen zijn, aan wat in ons tijdsgewricht plaats vond.

Ik maak mij sterk, dat de onderlinge band van vriendschap en genegenheid, in zoovele gezinnen in Uw en mijn gemeente ontstaan, zeer zeker een gewillig oor zal vinden voor deze gedachte.

Gaarne zal ik dan ook de betreffende collega's eens te Krimpen aan de Lek samenroepen, ten einde dit idee met elkander te bespreken en ten einde daaraan tevens te verbinden een bezichtiging van het inderdaad zeer mooie gedenkraam, in de Kerk te Krimpen aan de Lek geplaatst.

Met het oog op de ziekte van Burgemeester v.d.Willigen te Lekkerkerk, zal ik den datum van vaststelling deser bijeenkomst gaarne nog even in beraad houden en hoop U daarover nog nader te berichten.

Met Collegiaalengroet,
DE BURGEMEESTER VAN KRIMPEN AAN DE LEK,

Aan: Heeren Burgm's van Ammerstol; Bergambacht;
Berkenwoude; Stolwijk en Lekkerkerk.

Of hij hier naderhand spijt van gehad heeft is niet bekend, maar het heeft uiteindelijk tot begin augustus 1948 geduurd eer het gedenkteken onthuld kon worden. Voorafgaand hieraan zijn ca. 70 briefwisselingen geweest tussen de betrokken gemeentes onderling en o.a. de architect in Rhenen. Het zou te ver voeren om alle problemen die zich voordeden hier te vermelden. De voornaamste redenen van het langdurig proces volgen hierna:

Aanvankelijke bedoeling was om in de Cunerakerk in Rhenen een gebrandschilderd raam aan te brengen. Wegens de grote omvang van de ramen zou dit te duur worden. Bovendien vond men dat misschien niet elke inwoner van Rhenen het aandenken als tot hem gericht zou kunnen beschouwen.

Een voorstel om geld bijeen te brengen via een collecte onder de bevolking vond men niet juist, aangezien de bevolking al in ruime mate aan haar verplichtingen voldaan had. Juister werd geacht bijdragen uit de kas van de gemeentes naar verhouding tot het aantal geëvacueerden dat daar werd gehuisvest.

Een ander voorstel was, het plaatsen van een gebrandschilderd raam in de hal of in de raadszaal van het nieuw te bouwen raadhuis. Dit werd naderhand ook weer afgewezen daar het mogelijk vele jaren zou duren eer het nieuwe raadhuis gebouwd zou zijn.

Op 10 juni 1943 werd voorgesteld, het aanbieden van een gedenkbank(en), geschat bedrag f 500.-/f 700.-.

11 juni 1943; de gemeente Nieuw-Lekkerland wil gezien de tijdsomstandigheden wachten tot na de oorlog!

6 augustus 1943; ook de gemeente Krimpen a/d Lek vindt dat aanbieding beter kan wachten tot normaler tijden aangezien het uitgesloten moet worden geacht benodigde materialen te verkrijgen.

14 september 1943; de burgemeester van Rhenen meldt dat het bouw bureau beschikt over prima eiken balken waaruit de banken kunnen worden gemaakt.

oktober 1947!; suggestie om gedenkbanken te plaatsen vervalt, aangezien reeds twee eenvoudige massief eiken banken tegenover het raadhuis zijn geplaatst.

3 december 1947; de burgemeester van Bergambacht meldt dat in Ammerstol (vert. door Burgm. van Bergambacht) het aantal geëvacueerden zo gering was dat zij vanuit Rhenen geen blijk van waardering (aandenken) ontvangen hebben (m.i. terecht, Burgm. van Bergambacht). Zodat Ammerstol afvalt wat betreft bijdrage leveren.

16 april 1948; voorstel een gedenkplaat in de voor het raadhuis op te richten oriënteringstafel aan te brengen.

20 juli 1948; Nieuw-Lekkerland stelt géén bedrag van f 100.- beschikbaar, daar de gemeenteraadsleden niet accoord gaan. (Naam van Nieuw-Lekkerland staat overigens wel vermeldt op de gedenkplaat!).

Schetsplan voor het gedenkteken

J. B. VAN DE HAAR
A R C H I T E C T
R E N T E S S E L A A N 1 0
A M E R S F O O R T
T E L. 5866 - P O S T G I R O 81003

Amersfoort 21 April 1948.

Hooggeachte Burgemeester,

In vervolg op mijn brief van 17 April j.l. doe ik u hierbij een tweetal schetsen toekomen van de wijze waarop ik me voorstel dat de orienteertafel voor de gemeente Rhenen zou kunnen worden voltooid.

Ter teelichting van deze schetsen diene het volgende.

De bakstenen stadsmuur met het piedestal waarop de hardstenen zerk en waarvoor de treden en boombeplanting zijn bestaande onderdelen van het geheel.

Om dit bestaande geval nu tot orienteertafel te maken is het nodig in de hardstenen zerk de namen te beitsen van de in het verscheid liggende en zichtbare plaatsen en deze namen te voorzien van pijlen, eveneens in het hardsteen ingebeiteld.

Om de orienteertafel nu wat nader aan te duiden (opvallend te maken) voor het passerende publiek, en wel zonder daarbij het mooie uitzicht te schaden, heb ik daar naast en daarover een gesmeed ijzeren versiering aan „gebracht.

Door de boog wordt dan het vergezicht eenigszins omlijst, terwijl de zijstukken het piedestal flankeren en als bescherming dienst doen voor het op de treden staande publiek. De muur is n.l. van de andere kant gezien wel 4 of 5 meter hoog.

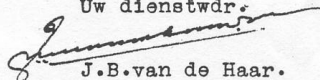
Als bekroning van de boog tekende ik het wapen van Krimpen aan de Lek en een lint, waarop des gewenst een kort onderschrift of datum te plaatsen zou zijn.

De uitvoering begroot ik op;	
240 K.G. ijzer, verwerkt à f 4.-per K.G.	f 960.-
stelloon voor de smid	„ 50.-
„ „ „ steenhouwer	„ 50.-
„ „ „ metselaar	„ 30.-
schilderwerk van het ijzerwerk	„ 45.-
letters hakken in de zerk	„ 150.-
	f 1285.-
aannemer-----	„ 115.-
totaal-----	f 1400.-

Gaarne zal ik uw oordeel over dit plan vernemen en eventueel welke opschriften of andere aanduidingen door u gewenst worden, waarna ik een en ander dan met de burgemeester van Rhenen zal bespreken.

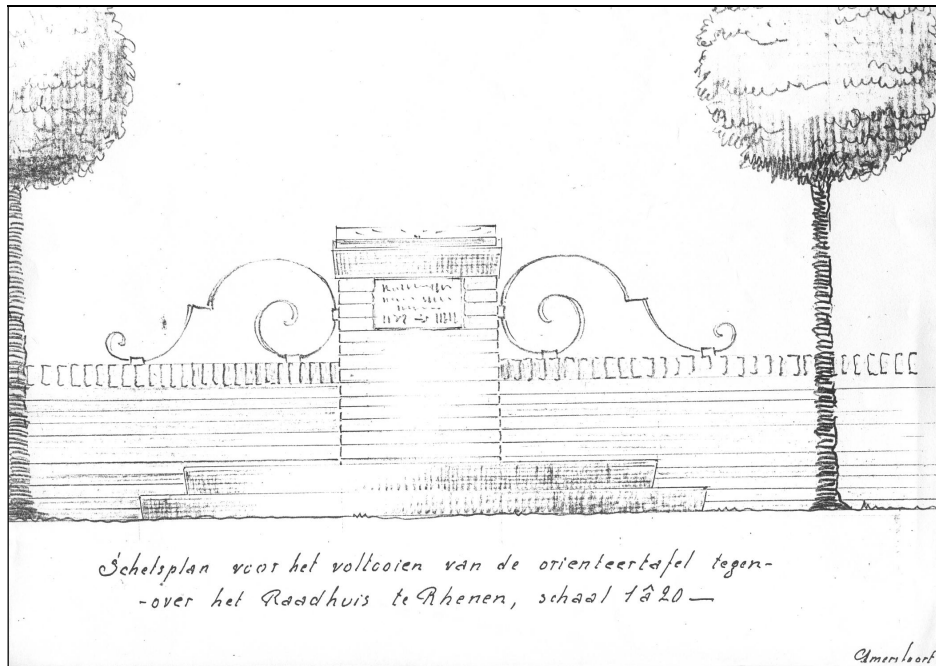
Met de meeste hoogachting,

Uw dienstwdr.

J.B. van de Haar.

Aan Den Edelachtbare Heer Burgemeester
van Krimpen aan de Lek.

*Schetsplan voor het voltooien van de orienteertafel tegen-
-over het Raadhuis te Rhenen, schaal 1:20 —*

Eén van de schetsplannen ontworpen door architect J. B. van der Haar

*Zoals de herinnering vervaagd, vergaat het met de tekst van het
gedenkteken anno 2002, die ook van dichtbij nauwelijks meer te lezen is.*

GEMEENTE KRIMPEN AAN DE LEK

Krimpen aan de Lek, 28 Juli 1948.

TELEFOON 308 (K 1895)

POSTREKENING NO. 24571

NO.

ONDERWERP:

Monument Rhenen.

BIJLAGE:

Geachte Collega,

Onder beleefde referte aan Uw vriendelijke uitnodiging en ons laatste onderhoud kan ik U mededelen eerst thans bericht te hebben ontvangen van de diverse collegae.

De Burgemeesters van Nieuw-Lekkerland en van Berkenwoude zijn wegens vacantie verhinderd Zaterdag a.s. naar Rhene te komen. De Burgemeester van Lekkerkerk, Mr. G.C. van der Willigen en de burgemeester van Bergambacht, J.G. Diepenhorst zullen gaarne aanwezig zijn, terwijl de heren er gaarne mede instemmen da de overdracht van het monumentje door mij persoonlijk aan U zal plaats hebben.

Gaarne zullen wij gedrieën dan na afloop Uw gaster zijn.

Het ligt nog in de bedoeling om een deputatie van de bevolking van Krimpen aan de Lek af te vaardigen om bij de plechtigheid tegenwoordig te zijn. Deze plannen zijn echter nog niet definitief, er wordt hedenavond pas over besloten.

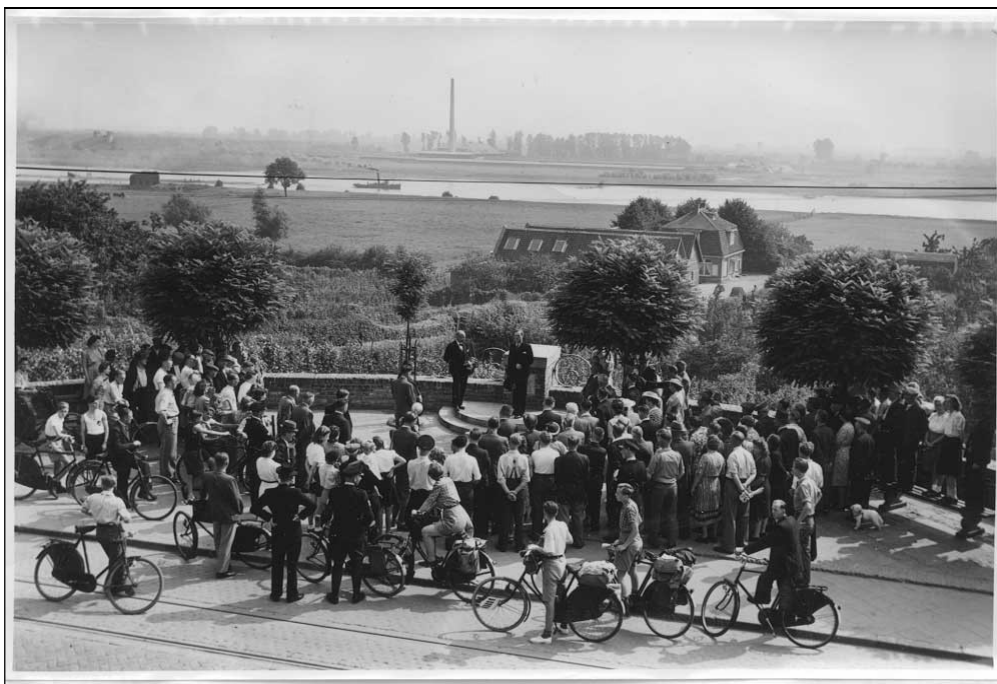
Het is mij persoonlijk een buitengewone eer a.s. Zaterdag de plechtigheid met U te mogen verrichten.

Met hartelijke collegiale groeten,

DE BURGEMEESTER VAN KRIMPEN AAN DE LEK,

Aan

de heer Burgemeester
der gemeente Rhenen.

Onthulling van het gedenkteken in Rhenen.

Op 31 juli 1948 werd in Rhenen, onder belangstelling van de plaatselijke bevolking het gedenkteken onthuld, aangeboden door de vluchtgemeentes.

Op de omslag v.l.n.r.

Burgemeester G. J. Van Oordt

Burgemeester Mr. G. C. van der Willigen

Burgemeester J. G. Diepenhorst

Krimpen a/d Lek.

Lekkerkerk.

Bergambacht.

Burgmeester Hr. Mr. L.H.N.F.M. Bosch van Rosenthal

Mevr. onbekend

Mevr. J.M. A. Bosch van Rosenthal-den Tex

Rhenen.

Rhenen.

Rhenen.

Tekst op de gedenksteen:

**10 MEI 1940
VAN DE
VLUCHTGEMEENTEN
BERKENWOUDE
BERGAMBACHT
KRIMPEN A/D LEK
LEKKERKERK en
NIEUW-LEKKERLAND**

Bedankbrief van de burgemeester van Krimpen a/d Lek
mede namens de collega's van de andere gemeenten.

GEMEENTE KRIMPEN AAN DE LEK

Krimpen aan de Lek, 5 Augustus 1948.

TELEFOON 306 (K 1899)

POSTREKENING NO. 24571

NO.

ONDERWERP:

Onthulling monument Rhenen.

BIJLAGE:

Geachte Collega,

Het is mij een behoefte, mede namens mijn collega's van de betrokken Lek-gemeenten U hartelijk dank te zeggen voor de allervriendelijkste en prettige ontvangst, die ons op Zaterdag 1.1. ten deel viel.

Wij hebben aan deze kleine plechtigheid de meest aangename herinneringen en hopen zeer, dat ook dit kleine feit moge bijdragen om de goede verstandhouding tussen onze beide gemeenten te doen blijven voortduren.

Mocht het U gelukken enige aardige momentopnamen van die dag in plaatselijke tijdschriften aan te treffen, dan houd ik mij zeer gaarne voor toezending aanbevolen.

Met collegiale groeten,

DE BURGEMEESTER VAN KRIMPEN AAN DE LEK,

Aan
de heer Burgemeester
der gemeente R h e n e n .

Eindafrekening voor het gedenkteken aangeboden
aan de bevolking van Rhenen

Afschrift gezonden aan de Gemeente-Ontvanger.

23

GEMEENTE KRIMPEN AAN DE LEK

No. 4/104/

Onderwerp:

Aandenken gemeente Rhenen.

KRIMPEN AAN DE LEK, 19 Januari 1949.

TELEFOON No. 306 (K 1895)
GIRO No. 24571

Bijl.:

In aansluiting op de brief van de Burgemeester dezer gemeente van 3 Mei 1948, no. 2378 hebben wij de eer U mede te delen dat de kosten van het aandenken, aangeboden aan de gemeente Rhenen, volgens de tot heden ontvangen nota's hebben bedragen f 356,06, gespecificeerd als volgt:

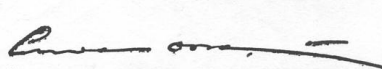
leverantie oriëntaertafel en naamplaat.	f 223,00
kosten sierameedwerk.	" 100,00
kosten schilderwerk	" 5,76
werkzaamheden plaatsing	" 27,30
Totaal	f 356,06

Wij hadden ons voorgesteld deze kosten te verdelen als volgt:

Gemeente Bergambacht	f 100,00
Gemeente Berkenwoude	f 50,00
Gemeente Krimpen aan de Lek.	f 106,06
Gemeente Lekkerkerk.	f 100,00.

Wij mogen U verzoeken het ten laste van Uw gemeente komende bedrag te willen doen overschrijven op de postrekening no. 24571 ten name van deze gemeente.

Burgemeester en Wethouders van Krimpen a/d Lek:
De Secretaris, De Burgemeester,

K.

AAN

Heren Burgemeester en Wethouders
der gemeenten
Bergambacht, Berkenwoude en Lekkerkerk.

SLOTWOORD

Nog vele jaren hebben een groot aantal bewoners van Krimpen a/d Lek en Rhenen contact met elkaar onderhouden waarbij men elkaar opzocht ter plaatse of door middel van correspondentie. Na vele jaren zal dit ongetwijfeld sterk verminderd zijn door o.a. het overlijden van de oudere generaties.

Voor de inwoners van Rhenen was het niet de enige keer dat ze hun woonplaats moesten ontvluchten. Bij de nadering van de geallieerden hebben ze Rhenen voor veel langere tijd moeten verlaten vanwege de oorlogshandelingen die toen plaats vonden. Ook hierbij is er in Rhenen weer schade ontstaan zodat men weer veel heeft moeten herstellen aan dit prachtig gelegen plaatsje.

H.C.A. Klip.

GERAADPLEEGDE BRONNEN PERSONEN EN INSTELLINGEN.

Mijn speciale dank gaat uit naar dhr. H. Gieszen, secretaris van de Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen, met wie ik op prettige wijze heb kennis mogen maken en die mij heeft voorzien van de benodigde gegevens.

Streekarchief Krimpenerwaard, Schoonhoven.
Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen en Omstreken.
Dhr. J. v. Lit, Krimpen a/d Lek, fotoarchief.
Archief Ned. Hervormde Kerk, Krimpen a/d Lek.
Mevr. J. Zwagers-Brouwers, Rhenen.
Dhr. Verwoert, Krimpen a/d Lek.
Dr. L. de Jong, Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog (deel 3).
Dhr. A.P. Deys, Rhenen.
Dhr. H. Gieszen, Rhenen.
Dhr. C. van Doesburg, Groenekan.